

Załącznik nr 1
do uchwały nr XXIII/152/08
z dnia 31 stycznia 2008 r.

PROGRAM
promocji zdrowia dotyczący szczepień
profilaktycznych dzieci i młodzieży Gminy
Lędziny przeciwko bakteriom
Neisseria Meningitidis typ C

I. Opis problemu

Meningokoki to bakterie z gatunku *Neisseria meningitidis* zwane również dwóinkami zapalenia opon mózgowych. Podzielono je na wiele grup serologicznych. W Polsce oraz w Europie najczęściej występują meningokoki grupy B i C. Meningokoki żyją w wydzielinie jamy nosowo-gardłowej. Około 5 - 10 % zdrowych ludzi jest nosicielami meningokoków bez świadomości tego faktu. U młodzieży odsetek ten może przekraczać 20 %.

Do zakażenia może dojść na skutek kontaktu z osobą chorą lub z bezobjawowym nosicielem. Przenoszenie meningokoków odbywa się podobnie, jak w przypadku wielu infekcji:

- drogą kropelkową: podczas kaszlu lub kichania,
- przez kontakt bezpośredni np.: podczas pocałunku,
- pośrednio np.: picie ze wspólnego naczynia.

Zachorowania wywołane przez meningokoki występują najczęściej zimą i na wiosnę. W tym okresie dochodzi do masowych infekcji górnych dróg oddechowych i zarazki przenoszą się w trakcie kichania lub kaszlu.

Inwazyjna choroba meningokokowa.

Cechuje się gwałtownym przebiegiem, wymaga wczesnego rozpoznania i natychmiastowego leczenia. Może przebiegać jako zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych i/lub posocznica (sepsa), stanowiąc zagrożenie dla życia człowieka.

1. Zapalenie opon mózgowych

Zapalenie opon mózgowych otaczających mózgowie i rdzeń kręgowy może być wywołane przez wirusy oraz przez bakterie. Taki stan zapalny może rozwinąć się bardzo szybko.

Bakteryjne, ropne zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych wywołują najczęściej dwóinki zapalenia opon mózgowych - meningokoki. Innym czynnikiem wywołującym mogą być np. pneumokoki, a także *Haemophilus influenzae typu b* (Hib), przeciwko któremu od lat rutynowo szczepione są dzieci.

2. Zakażenie krwi (posocznica, sepsa)

Zakażenie krwi występuje wówczas, gdy bakterie przedostaną się do krwiobiegu. Dwóinki zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych szybko rozprzestrzeniają się w całym organizmie, co prowadzi do zakażenia ogólnego. Choroba w tej groźnej dla życia postaci poprzez osłabienie serca i krwiobiegu oraz rozległe krwawienia pod skórą i do narządów wewnętrznych w ciągu kilku godzin może doprowadzić do śmierci. Szczególnie niebezpieczna jest sepsa meningokokowa o przebiegu piorunującym, w której śmiertelność może sięgać 50%.

3. Inne zakażenia.

Neisseria meningitidis może także wywoływać: zapalenie gardła, płuc, ucha środkowego, osierdzia, wsierdzia, stawów i inne.

Prawie 10 % chorych na zakażenie wywołane przez meningokoki grupy C umiera. U dalszych 20 % chorych po przebyciu tej choroby pozostają trwałe uszkodzenia takie jak niedosłyszenie, uszkodzenia mózgu, ataki epileptyczne lub utrata kończyn.

Małe dzieci i młodzież to grupy szczególnie narażone.

Do zakażenia meningokokami może dojść w każdym wieku. Należy jednak podkreślić, że:

Dzieci w wieku od 3 miesięcy do 5 lat są, w porównaniu do innych grup wiekowych, narażone najbardziej. Ich system odpornościowy nie jest jeszcze wystarczająco dobrze rozwinięty. Około 40% przypadków chorobowych rejestruje się w wieku małego dziecka.

Drugi szczyt zachorowań jest notowany u młodzieży między 14 a 19 rokiem życia. W tym wieku wzrasta ilość kontaktów społecznych. Przebywanie w grupie, na dyskotekach, prywatkach oraz typowe dla młodzieży zachowania (np. picie ze wspólnego naczynia) sprzyjają infekcji. Około 20 % wszystkich zachorowań spowodowanych przez meningokoki dotyczy nastolatków.

Ryzyko infekcji wzrasta w zbiorowiskach ludzkich, np.: w żłobkach, przedszkolach, szkołach, schroniskach młodzieżowych, internatach, akademikach lub koszarach, ponieważ w takich

warunkach ułatwione jest przenoszenie się zarazków poprzez bliski kontakt. Sprzyja to również powstawaniu ognisk epidemicznych.

Objawy choroby.

Diagnozowanie schorzeń meningokokowych jest trudne, ponieważ ich pierwsze objawy nie różnią się istotnie od pierwszych oznak grypy.

Po okresie wylegania, który trwa od 2 do 7 dni (zazwyczaj mniej niż 4 dni) zaczyna się inwazyjna choroba meningokokowa z towarzyszącymi jej objawami ogólnymi jak: wysoka gorączka, bóle głowy i kończyn, a u niemowląt: wymioty, przeraźliwy krzyk i brak apetytu.

Następnie bóle głowy i gorączka nasilają się. Chory nie może swobodnie poruszać głową w przód i w tył (sztywność karku). Występują: odrętwienie, oszołomienie, zakłócenia świadomości aż do śpiączki włącznie. Nadwrażliwość na światło i plamy na skórze, które nie ustępują pod naciskiem lub czerwone, punktowe krwawienia skóry to dalsze objawy choroby meningokokowej.

W powolnym przebiegu chorobę można leczyć antybiotykami. Leczenie musi jednak być rozpoczęte jak najszybciej, aby można było zapobiec trwałym powikłaniom.

W szybkim przebiegu choroby meningokokowej, często choremu nie można już pomóc.

Czy można skutecznie zapobiegać zakażeniom wywołanym przez meningokoki grupy C?

Tak, dzięki szczepionkom koniugowanym można zabezpieczyć przed zachorowaniem dzieci po ukończeniu 2 miesiąca życia i starsze oraz młodzież i dorosłych.

Szczepionka koniugowana przeciw meningokokom grupy C.

Wprowadzone przed kilku laty nowoczesne szczepionki koniugowane (wykorzystujące sprzężenie antygenów) przeciw meningokokom grupy C mają zwiększoną skuteczność. Chronią one zarówno niemowlęta po ukończeniu 2 miesiąca życia, dzieci, młodzież oraz osoby dorosłe. Zapewniają odporność poszczepienną, poprzez stymulację długotrwałej pamięci immunologicznej.

Szczepionki te nie chronią przed meningokokami grupy B, przeciwko którym nasza medycyna nie dysponuje jeszcze dostępną szczepionką.

Schemat szczepienia.

Szczepienie jest możliwe i celowe w każdym momencie. O ewentualnych przeciwwskazaniach do szczepienia zdecydować lekarz.

Obszary występowania meningokoków.

Choroby meningokokowe przedstawiają bardzo poważny problem w zakresie ochrony zdrowia.

W Europie niektóre kraje zostały szczególnie dotknięte zachorowaniami wywołanymi przez meningokoki grupy C. Należą do nich Anglia, Walia, Szkocja, Irlandia Północna, Islandia, Hiszpania, Szwajcaria, Czechy i Słowacja. W Wielkiej Brytanii w roku 1999 zgłoszono 1.530 przypadków, z których 150 zakończyło się śmiertelnie! W Niemczech co roku notuje się ok. 800 zachorowań.

W świecie najbardziej, bo w 40 %, dotknięte infekcjami meningokokowymi grupy C są Stany Zjednoczone.

Również w przypadku planowanych podróży do tych krajów godne polecenia jest poddanie się szczepieniu przeciwko meningokokom grupy C. Dotyczy to szczególnie dzieci i młodzieży wyjeżdżającej w celach edukacyjnych takich jak: nauka w szkole średniej, studia czy też kursy językowe.

W Polsce, w ostatnich latach *Neisseria meningitidis* była jednym z najczęstszych czynników wywołujących bakteryjne zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych. Ilość zapaleń opon mózgowo-rdzeniowych wywołanych przez meningokoki przewyższa znacznie ilość tych wywołanych przez *Haemophilus influenzae* (Hib). Ponadto Krajowy Ośrodek Referencyjny ds. Diagnostyki Bakteryjnych Zakażeń Ośrodkowego Układu Nerwowego odnotował w otrzymywanym materiale znaczny wzrost udziału zakażeń inwazyjnych spowodowanych przez meningokoki grupy

Województwo śląskie jest regionem o najwyższej zapadalności na zarażenia bakterią *Neisseria meningitidis*. Z analizy epidemiologicznej wynika że co roku odnotowuje się coraz większą liczbę przypadków zarażenia bakteriami meningokokowymi. Również na terenie Gminy Łęczyny w roku 2006 odnotowano jeden przypadek

zarażenia bakteriami meningokokowymi które wywołały u poszkodowanej sepsę w 2007 roku kolejny przypadek zarażenia spowodował zapalenie opon mózgowych u kilkumiesięcznego dziecka. Pomimo przebadania najbliższego otoczenia zarażonych osób nie określono źródła zarażenia tzw. nosiciela zerowego czy też osoby chorej. Zaniepokojenie służb sanitarnych wywołał fakt, iż oba zarażenia nastąpiły kilka miesięcy po sobie i dotyczyły mieszkańców tej samej dzielnicy.

II. Informacja o organizacji programu

1. Nazwa i adres instytucji zgłaszającej program:
Gmina Łędziny
Łędziny ul. Łędzińska 55

Miejski Zespół Opieki Zdrowotnej
Łędziny ul. Asnyka 2
2. Program zbudowano w oparciu o:
 - Stwierdzone przypadki zarażenia bakteriami Neisseria Meningitidis u mieszkańców Łędzin i potwierdzone przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Tychach.
3. Zasięg programu:
 - mieszkańcy Gminy Łędziny.
4. Osoby koordynujące program:
Sekretarz Miasta
Dyrektor Miejskiego Zakładu Opieki Zdrowotnej.
5. Czas realizacji programu:
 - Luty-Listopad 2008 r.

III. Cele programu

1. Cel główny:
 - Zmniejszenie liczby zachorowań na choroby wywołane zarażeniem bakteriami meningokokowymi.
2. Cele szczegółowe:
 - Wyedukowanie młodzieży szkół podstawowych, gimnazjalnych i średniej w zakresie profilaktyki chorób wywoływanych przez bakterie meningokokowe
 - Zaktywizowanie środowisk szkolnych (nauczyciele, pracownicy medyczni) do działań edukacyjnych dotyczących wyżej wymienionych chorób.
 - Promowanie szczepień ochronnych jako skutecznej metody profilaktyki przeciwdziałania chorobom meningokokowym.
 - Stwarzanie optymalnych warunków do wykonawstwa szczepień.
3. Grupa docelowa:
 - Dzieci w wieku do 3 roku życia
 - Młodzież w wieku od 13 do 19 roku życia
 - Luty-Listopad 2008 r.

IV. Strategia i metody

1. Edukacja rodziców, dzieci i młodzieży poprzez:
 - Prowadzenie działalności edukacyjnej przez pracowników medycznych w Przychodniach MZOZ Łędziny;
 - Organizację pogadarek na temat chorób wywołanych przez bakterie meningokokowe w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkole średniej na terenie Gminy Łędziny
2. Zmotywowanie młodzieży i rodziców do szczepień przeciwko zrażeniom bakteriami meningokokowymi poprzez:
 - wystosowanie listu do rodziców propagującego skuteczne metody profilaktyki choroby meningokokowej;
 - nagrodzenie edukatorów za najskuteczniej prowadzone zajęcia z młodzieżą w szkołach;
 - ekspozycja form wizualnych dotyczących choroby meningokokowej;
 - rozdawnictwo materiałów oświatowo-zdrowotnych;
 - wykonawstwo szczepień przeciwko zrażeniom bakteriami meningokokowymi;
 - monitorowanie poszczególnych zadań programowych poprzez wizytacje w placówkach realizujących program;
 - podsumowanie działań programowych i ewaluacja.

V. Finansowanie programu

1. Gmina Łędziny w budżecie miasta na 2008 r. zabezpieczy środki finansowe do kwoty 125.000 zł z przeznaczeniem na sfinansowanie 50 % kosztów zakupu szczepionki przeciwko zrażeniom bakteriami meningokokowymi.
2. Pozostałe 50 % kosztów zakupu w/w szczepionki zostanie sfinansowana przez rodziców lub opiekunów dzieci i młodzieży objętych programem.
3. 50 % udziału Gminy Łędziny w kosztach zakupu szczepionki będzie przekazana Miejskiemu Zespołowi Opieki Zdrowotnej w Łędzinach jako dotacja z działu 851 - Ochrona Zdrowia Rozdz. 85195 - Pozostała działalność § 2560 dotacja podmiotowa z budżetu dla Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej utworzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego.

V. Harmonogram działań

Tabela 1

Lp.	Etapy realizacji	Zadania	Miejsce i termin realizacji	Osoba odpowiedzialna - realizator	Sposób oceny zadania lub efekty realizacji
1	Narady robocze z partnerem programu.	Omówienie i zaprezentowanie sytuacji epidemiologicznej gminy Łędziny w zakresie chorób wywołanych przez bakterie meningokokowe .	Urząd Miasta Łędziny Styczeń 2008 r.	Dyrektor MZOZ	Opracowanie programu promocji zdrowia w zakresie edukacji i szczepień przeciwko chorobom meningokokowym.
2	Pozyskanie sojuszników do wdrożenia programu w szkołach ,gimnazjach i szkole średniej Gminy Łędziny	Prezentacja założeń programu Powiatowemu Inspektorowi Sanitarnemu w Tychach	Styczeń 2008 r.	Dyrektor MZOZ	Uzyskanie akceptacji od PPIS w Tychach
3	Pozyskanie realizatorów programu.	Wysłanie materiałów edukacyjnych do rodziców wraz z zaproszeniem do szczepień. Organizacja szczepień w Przychodniach.	Luty 2008 r Urząd Miasta Łędziny Przychodnie MZOZ	Dyrektor MZOZ Sekretarz Miasta Łędziny	Liczba osób zaproszonych do szczepień

4	Opracowanie materiałów edukacyjnych –pomocy dydaktycznych dla realizatorów programu w szkołach.	Opracowanie pomocy dydaktycznych dla osób prowadzących edukację młodzieży w szkołach (foliogramy, plakaty).	Luty 2008 r.MZOZ Łędziny	Dyrektor MZOZ	Poprawnie opracowane materiały edukacyjne.
5	Szkolenie realizatorów programu.	<p>Przedstawienie celów i adresatów programu.</p> <p>Omówienie sytuacji epidemiologicznej chorób przenoszonych przez bakterie Neisseria Meningitidis w Polsce, województwie śląskim ze szczególnym uwzględnieniem Gminy Łędziny</p> <p>Prezentacja i omówienie pomocy dydaktycznych do poszczególnych zadań edukacyjnych.</p> <p>Omówienie sposobu i terminów sprawozdawczości z podejmowanych działań programowych.</p>	Luty 2008 r. Dyrekcja MZOZ	Dyrektor MZOZ	Przeszkolenie realizatorów programu uczestniczących w działaniach programowych.
6	Prace techniczne związane z rozpropagowaniem akcji promocji zdrowia.	Umieszczenie informacji o programie szczepień profilaktycznych i działań edukacyjnych na stronach internetowych Urzędu Miasta Łędziny i Samorządowej prasie lokalnej.	Luty –Październik 2008 r.	Kierownik Referatu Edukacji, Kultury Sportu i Spraw Społecznych UM Łędziny	Informacja zwrotna w postaci potwierdzeń o zamieszczonych informacjach

7	Monitorowanie działań programowych.	Wizytacje przebiegu działań edukacyjnych realizowanych w szkołach ,gimnazjach i szkole średniej	Luty-Listopad 2008 r.	Kierownik Referatu Kultury Oświaty i Promocji Zdrowia UM Łęczyny	Ocena przebiegu procesu działań edukacyjnych i poziomu szczepień profilaktycznych
		Wizytacje działań z zakresu szczepień profilaktycznych.	Luty-Listopad 2008 r.	Dyrektor MZOZ	

VI. Kosztorys ze względu na typ kosztów

Lp.	Zadanie	Ilość	Cena jednostkowa	Kwota
Koszty rzeczowe				
1				
	Koszty szczepień	2500	100zł /50%dopłaty Gminny Łęczyny/	250 000 zł
	Koszty wysłania imiennych zaproszeń do rodziców dzieci objętych programem	2500	1 zł	2 500 zł
	Koszty zamieszczenia informacji w Internecie i prasie lokalnej	2	0	0
2	Druk plakatów, foliogramów, materiałów edukacyjno-informacyjnych dot. choroby meningokokowej	10	10 zł	100 zł
Łączne koszty rzeczowe				252 600 zł

VII. Monitoring i ewaluacja

- Wizytacje w placówkach realizujących program.
- Sprawozdania z działań podejmowanych w ramach programu.
- Liczba osób zaszczepionych przeciwko zarażeniom bakteriami *Neisseria meningitidis*.